

Калина Мичева-Пейчева

Институт за български език „Проф. Л. Андрейчин“
при Българската академия на науките
София, България

Юбилей

**ТЯ СЕ КАЗВАШЕ МАРИЯ...“ –
ДОЦ. Д-Р МАРИЯ КИТАНОВА НА 60 ГОДИНИ**

В хуманитарните научни среди е прието, когато се говори за учителите, да се имат предвид хора, които вече са дали своя принос за дадена научна област и са се превърнали в онези достолепни лица от портретите. Що се отнася до етнолингвистиката у нас, това не е така. Създателите на българската етнолингвистична школа са сред нас – приобщаващи, напътстващи, целеустремени и с достатъчно воля за нови научни постижения. Най-голям принос за развитието и налагането на етнолингвистиката като отделна научна дисциплина има доц. д-р Мария Китанова.

Мария Китанова завършва своето средно образование в елитната и до днес 35 гимназия. През 1977 г. се дипломира в Софийския университет, специалност „Българска филология“. Година по-късно след конкурс е назначена за редовен докторант в Секцията за българска диалектология и лингвистична география, където защитава своята дисертация. В следващите години тя получава все по-високи научни длъжности. Опитът, натрупан в колективните и индивидуални проекти в това научно звено, се оказва важна основа за понататъшните ѝ научни търсения. От 1995 г. работи в Секция за българска ономастика и етнолингвистика. През 1996 г. е избрана за доцент в същата секция.

С обособяването на етнолингвистиката като самостоятелна научна дисциплина в Института за български език Мария Китанова поема ръководството на Секцията за българска ономастика и етнолингвистика в периода от 1997 до 2001 г., а от 2003 до 2006 г. тя ръководи същата секция, чието поле на дейност е вече в рамките на етнолингвистиката и лингвостатистиката. В последните години научният колектив се утвърждава с името Секция за етнолингвистика.

Още от съвсем млада Мария Китанова съчетава научната с преподавателската дейност. От 1980 до 1987 и от 1995 до 1997 г. е преподавател по българска диалектология към катедра „Български език“ в СУ „Св. Климент Охридски“. През 2006 г. спечелва конкурс за лектор по български език и култура в МГУ „М. В. Ломоносов“ – един от най-престижните университети в света, където чете теоретични курсове по фонетика, морфология, словообразуване и синтаксис. През 2009 г. е гост-преподавател в Държавната академия за славянски култури, Москва.

Трудна за мен е задачата да проследя хронологично всички научни проекти, в които е участвала Мария Китанова, затова ще се спра на тези от последните години. Те са достатъчни, за да се очертае безспорният ѝ принос на специалист със завиден научен потенциал. В периода 2000–2002 г. работи върху „Тематичен речник на термините на народния календар“, международен проект със Сектора за етнолингвистика и фолклор към Института за славянознание при РАН. И ръководи българския колектив. Благодарение на нейната находчивост и упоритост книгата вижда бял свят през 2008 г. От 2003 до 2005 г. е ръководител на българската част „Тематичен речник. Раждане. Сватба. Пог-

ребение“ на международния проект със Сектора по фолклор и етнолингвистика към Института за славянознание при РАН. Речникът е отпечатан през 2013 г. По същото време тя работи по своя индивидуален проект: „Народна етимология и етимологична магия в българския народен календар“, издаден през 2010 г.

Сред значимите проекти, ръководени от Мария Китанова, са още: „Електронен архив на термините на българската духовна и материална култура“; „Българска етнолингвистика. Анотирана библиография 2000–2010 г.“ (2012–2014); „Език. Етнос. Култура“ (2012–2014). Постигане за авторката е и участието ѝ в „Речник на българската народна духовна култура“, на който е и отговорен редактор.

Мария Китанова ръководи работата на българските участници в три мащабни международни проекта със Сектора по етнолингвистика и фолклор към Института за славянознание при РАН: „Картината на света в българските пословици и поговорки“ (2006–2008); „Концептите *свой – чужд* в българския език“ (2008–2011); „Културна идентичност в глобализиращия се свят“ (2012–2014); един със Славистичния институт „Ян Станислав“ при Словашката академия на науките: „Модел за съпоставително изследване на фрагменти от българската култура в български и словашки език“ (2015–2018). Постигане е участието под нейното ръководство на учени от Секцията за етнолингвистика в големия международен проект EUROJOS, ръководен от проф. Й. Бартмински (2014–2015). За заслуги при развитие на руско-българските връзки в областта на науката и образованието тя е наградена с медал „Св. св. Кирил и Методий“ от Славянския фонд на Русия през 2015 г.

Доц. д-р Мария Китанова има забележителна експертна и обществена дейност. Сред най-важните ѝ прояви са: членство в Комисията по етнолингвистика към Международния славистичен комитет, членство в Консултативния съвет към научната програма „Странджа – Сакар“, членство в НС на ИБЕ и престижният пост на председател на БНКС, който тя заема от януари 2014 г. От същата година е член и на Президиума на МКС. Тя е научен ръководител на двама отлични защитили докторанти: Виталий Пейчев с дисертация на тема: „Българските говори в Приазовието“ и Калина Мичева с дисертационен труд на тема: „Семантичната опозицията чист – нечист и нейните културни конотации“. Мария Китанова е автор на десетки научни публикации – монографии, студии и статии, сред които трябва да бъдат изтъкнати самостоятелните ѝ книги – „Стилистична функция на диалектизмите в съвременната художествена проза“, Ето, София, 2008; „Етнолингвистични етюди“, ИК Знак 94, Велико Търново, 2010; „Свой за чуждите, чужд за своите“, Варна, Liternet, 2013, „Род, семья и дом в болгарской культуре и языке“, Lambert Academic Publishing, Саарбрюкен, 2015.

Дори краткото изложение на биографията на Мария Китанова е достатъчно, за да се придобие представа за забележителния ѝ творчески и научен потенциал. Но за мен тя е много повече от научен ментор, тя е инициативна, смела, борбена и изпълнена с вяра в младите. Качества, които я превръщат в истински учен в пълния и изконен смисъл на думата. Защото науката е за щедрите, онези, които оставят школа след себе си, които подават ръка и се радват на израстването на своите ученици. Защото призванието на учения е да направи всичко по силите си, за да пребъде онова, на което е посветил живота си. Мария съчетава в себе си живия устрем, характерен за младостта, и мъдрата оценка, добита с годините. Аз вярвам, че най-хубавото за нея и от нея тепърва предстои. Защото доц. д-р Мария Китанова го може.

✉ Калина Мичева-Пейчева
kalina.micheva@gmail.com